

OILA VA UNING VAZIFALARI

Qirg'izova Nilufar Olimjanovna

Namangan viloyati Uychi tuman 18 - maktab psixologi

Annotatsiya: Ushbu maqolada jamiyatning muhim bo'g'ini hisoblangan oila va nikoh munosabatlari oilaning o'ziga xos vazifalarining to'liq talqini haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: Oila, nikoh, jamiyat, qadriyat, oilaning vaifalari, oiladagi rollar, iqtisodiy vazifa, reproduktiv vazifa, tarbiyaviy vazifa, kommunikativ vazifa.

Oila eng qadimiy ijtimoiy institutlardan biridir. U ibtidoiy jamiyat sharoitida va orttirilgan ijtimoiy taraqqiyotning turli bosqichlarida vujudga kelgan shakldir. Qadimdan jamiyatdan jamiyatga, davrdan davrga qarab, turmush o'rtoqlarni tanlash qoidalari va sonini, oila boshlig'ining rolini, qarindoshlarning huquq va majburiyatlarini, yashash joyini belgilaydigan ijtimoiy normalar o'zgarib turadi. Jamiyatning iqtisodiy va siyosiy rivojlanishi, madaniy va milliy an'analar ta'sirida oilaning asosiy xususiyatlari ham o'zgardi. Ammo vaqt o'tishi bilan oilaning ijtimoiy zarurati o'zgarmadi. Ijtimoiy taraqqiyotning barcha bosqichlarida u jamiyatning jismoniy va ma'naviy takror ishlab chiqarishga bo'lgan ehtiyojidan kelib chiqadi. Yana bir ijtimoiy institut - nikoh instituti oila instituti bilan chambarchas bog'liq.

Nikoh - bu oilani yaratish maqsadida erkak va ayol o'rtasidagi munosabatlarning ijtimoiy tan olingan shakli. Nikoh instituti er-xotinlar o'rtasidagi munosabatlarni tartibga soladi, ularning oilaning barcha a'zolariga nisbatan huquq va majburiyatlarini belgilaydi. Har bir oila uzluksizlik, an'analar, his-tuyg'ular, his-tuyg'ular, ma'lum qadriyatlarga asoslangan noyob dunyodir. Oila ijtimoiy taraqqiyotda katta rol o'ynaydi. Uning yordamida avlodlarning bevosita davomiyligi amalga oshiriladi. Qiz boladan oila

kelajakdagi xotin va onani, o'g'il boladan ota va erni tayyorlaydi. Oila tufayli bola birinchi mehnat va axloqiy ko'nikmalarni oladi: u uy atrofida yordam berishni, o'z-o'ziga xizmat qilishni, muayyan qoidalarga muvofiq harakat qilishni, ota-onalarga va keksa oila a'zolariga g'amxo'rlik qilishni o'rganadi. Oilaning butun oilada o'sib borayotgan bolaga tarbiyaviy ta'siri oilaviy normalar, qadriyatlar va manfaatlar bilan belgilanadi. Qisqa qilib aytganda oila quyidagi muhim vazifalarni bajaradi.

Iqtisodiy - uy xo'jaligini yuritish, oila ahzolarining moddiy va mahnaviy ehtiyojlarini samarali qondirilishini tahminlash. Farzandni dunyoga keltirish va voyaga yetkazish jarayonida oilaning jamiyatga keltiradigan iqtisodiy foydasi. Oilaning iqtisodiy vazifasi uning asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi. Oila iqtisodi, budjeti, daromadini rejali sarflash, kundalik xarajatga, zarur buyumlarga pul ajratish, bir necha yildan so'ng olinadigan narsalarga mablag' yig'ish, tejab ro'zg'or yuritish er-xotinning katta tajriba, malakaga ega bo'lishlariga bog'liq. shuningdek, oilada o'sayotgan bola ham mana shu malaka va ko'nikmalarga ega bo'lib borishi zarurligini unutmagan holda bolaga iqtisodiy masalalarni hal etishni o'rgata borish lozim. keyingi yillarda oilalarda yuzaga kelayotgan iqtisodiy muammolar oiladagi shaxslararo munosabatlarga salbiy ta'sir etishi bilan birgalikda, bolalar bilim saviyasining pasayishiga ham olib kelmoqda. bunday noxush holatlarning oldini olish maqsadida moddiy qiyinchiliklar tufayli hosil bo'ladigan muammolarni bartaraf etishda odamlarga psixologik yordam ko'rsatish lozim. Oila o'zining shu vazifasi tufayli jamiyatga, davlatga kata iqtisodiy foyda keltiradi. masalan, bola tarbiyasi, bolani iqtisodiy ta'minlash borasidayoq uning jamiyatga keltirgan foydasi katta miqdorni tashkil etadi.

Reproduktiv - jamiyatning biologik uzluksizligini ta'minlash, bolalarni dunyoga keltirish. Reprodukativ funksiya inson zotini davom ettirish zarurati bilan bog'liq. 30 yil ichida mamlakat aholisi kamaymasligi uchun har bir oilada kamida ikkita bola bo'lishi kerak.

Tarbiyaviy - madaniy merosni avloddan avlodga uzatish, yosh avlodni tarbiyalash jamiyatning madaniy merosini saqlab turish. Oilada bolalarni tarbiyalash jismoniy

(masalan, chaqaloqlarga g'amxo'rlik qilganda) va aqliy (bolaning ma'naviy rivojlanishi haqida g'amxo'rlik qilganda, u bilan gaplashganda, uning namoyon bo'lishi va rivojlanishini rag'batlantirganda) katta kundalik ishdir. Oila tufayli bola birinchi mehnat va axloqiy ko'nikmalarni oladi: u uy atrofida yordam berishni, o'z-o'ziga xizmat qilishni, muayyan qoidalarga muvofiq harakat qilishni, ota-onalarga va keksa oila a'zolariga g'amxo'rlik qilishni o'rganadi.

Kommunikativ - oila a'zolarining muloqotga va o'zaro tushunishga bo'lgan ehtiyojini qondirish. Inson dunyoga kelib insonlar bilan muloqotga kirishni dastlab oila a'zolaridan o'rganadi. Bu jarayon inson butun umri davomida muhim ahamiyat kasb etadi.

Reaktiv - o'zaro jismoniy, moddiy, ma'naviy va psixologik yordam ko'rsatish, bir-birining salomatligini mustahkamlash, oila-a'zolarining dam olishini tashkil etish vazifasi. Ushbu vazifa bevosita iqtisodiy vazifa bilan bevosita bo'liqdir.

Felitsitologik - shaxsiy baxtga erishishga intilish (felitsito-italyancha baxt). Insonning tom ma'nodagi baxtga erishishida oilaning tutgan o'rni.

Regulyativ - boshqaruv, yosh avlodni ijtimoiy nazorat qilish va kattalarning ma'naviy-ahloqiy, seksual hulqini nazorat qilish va boshqarish. Ushbu vazifa ko'proq oilada otalar zimmasiga tushadi. Chunki azalda erkak kishida boshqaruv tizginini nazorat qilish qobiliyati mavjud.

Oila qachonki yuqoridagi vazifalarni to'liq darajada bajarsa uning a'zolari ko'ngildagidek hayot kechirishadi. Bunda asosiy mas'uliyat ota-ona zimmasiga tushadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimova V.M. Ota-ona maktabi – baxt kaliti.- T., 2002
2. Oila psixologiyasi. Prof. /. SHoumarov tahr. ostida.- T.: SHarq, 2001
3. Petrovskaya L.A. “Kompetentnost v obshchenii”. Sotsialnopsixologicheskiy trening. M., Universitet, 1989.

4. Shipun N.I. i dr. “Основы управленческой деятельности”. М., 1999.
5. Sheynov V. “Psixologiya i etika delovogo kontakta”. М., Amalfeya, 1997.
6. Vecher L. Секреты делового общения. Минск, 1996.